

наказ Міністерства юстиції України від 4 листопада 2013 р. № 2300/5 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1866-13> (дата звернення: 20.02.2015). – Заголовок з екрана.

4. Хижняк В.И. Реализация международных стандартов обращения с осужденными в уголовно-исполнительной политике : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В.И. Хижняк; Ростов н/Д, юрид. ин-т МВД РФ; науч. рук. Ю.А. Кашуба. – Ростов н/Д., 2004. – 230 с.

5. Мусалева А.В. Обращения осуждённых к лишению свободы, как форма реализации их прав и законных интересов : моногр. – М. : Юрлитинформ, 2011. – 176 с.

6. Про затвердження Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі. – [Електронний ресурс]: наказ Міністерства юстиції України та Міністерства охорони здоров'я України від 15 серпня 2014 р. № 1348/5/572. // Офіційний веб-портал Верховної Ради України – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0990-14> (дата звернення: 20.02.2015). – Заголовок з екрана.

7. Опанасенков О.І. Проблеми застосування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням у період виконання-відбування покарання / О.І. Опанасенков // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – Х., 2009. – № 3 (46). – С. 90–97.

8. Марчук А.І. Вторинна класифікація засуджених до позбавлення волі у сучасній пенітенціарній практиці України / А.І. Марчук // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. – Одеса: вид-во «Юрид. література», 2012. – Вип. 67. – С. 610–618.

9. Журавель Т.В. Етапи соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими у виховних колоніях / Т.В. Журавель // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка : зб. наук. пр. / за ред. В.С. Курило – Луганськ : ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2013. – № 11 (270). – С. 144–152.

10. Дотримання прав людини у пенітенціарній системі України / К.А. Автухов, А.П. Гель, В.О. Човган, І.С. Яковець; за заг. ред. М.В. Романова; ГО «Харківська правозахисна група». – Х: ТОВ «Вид-во права людини», 2015. – 480 с.

УДК 343.3/7 :343.725:343.359.3 (051)

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ НЕВІДПОВІДНОСТІ ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ПРЕДМЕТІВ ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ ПОСЯГАЮТЬ НА КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ

Міщенко М.О., к. ю. н.,
викладач кафедри кримінально-правових дисциплін
Інститут кримінально-виконавчої служби

Стаття присвячена дослідженню термінологічних невідповідностей, що виникають під час визначення предметів у злочинах, які посягають на культурні цінності.

Ключові слова: кримінальне право, культурні цінності, об'єкт археологічної спадщини, об'єкт культурної спадщини, злочини, які посягають на культурні цінності.

Статья посвящена исследованию терминологических несоответствий, которые возникают в процессе определения предметов в преступлениях, которые посягают на культурные ценности.

Ключевые слова: уголовное право, культурные ценности, объект археологического наследия, объект культурного наследия, преступления, которые посягают на культурные ценности.

Mishchenko M.A. TERMINOLOGICAL DIVERGENCE OF DEFINITION OF CRIMES AGAINST CULTURAL VALUABLES

The article is sanctified to research of terminological disparities, that arise up during decision of object in crimes that trench upon cultural values.

Key words: criminal law, cultural valuables, archaeological heritage, cultural heritage, crimes that infringe on cultural valuables.

Постановка проблеми. На даний час у Кримінальному кодексі України (далі – КК України) немає окремого розділу, присвяченого злочинам, які посягають на культурні цінності, вони розміщені у трьох різних розділах Особливої частини. Однак з огляду на виняткову важливість та значимість, які мають ці предмети для розвитку людства та нації, вони потребують посиленої кримінально-правової охорони. Враховуючи названий момент, слід детально дослідити всі ознаки складів злочинів, які посягають на культурні цінності, це допоможе уникнути неправильної кримінально-правової кваліфікації та притягнення невинних до кримінальної відповідальності.

Ступінь розробленості проблеми. Сучасний стан дослідження кримінально-правової охорони культурних цінностей загалом та кримінальної відповідальності за злочини, які посягають на культурні цінності, зокрема,

характеризується певною активізацією наукового інтересу стосовно даної проблематики. Було видано монографічні дослідження, у яких, зокрема, досліджено деякі злочини, які мають своїм предметом культурні цінності та їх окремі види – «Суспільна моральність як об'єкт злочинних посягань» (А.В.Савченко та С.П. Репецький) та «Кримінально-правова охорона громадського порядку та моральності в українському вимірі» (В.В. Кузнецов). Однак, незважаючи на це, нині відсутні комплексні дослідження, присвячені ґрунтовному кримінально-правовому аналізу злочинів, які посягають на культурні цінності.

Потребує комплексного вирішення питання визначення предмета кожного з видів злочинів, які посягають на культурні цінності. Це обумовлено тим, що не в усіх диспозиціях статей, які передбачають відповідальність за посягання на культурні цінності, є чітка вка-

зівка саме на культурні цінності як предмет злочину. У деяких із них це можна з'ясувати лише шляхом детального аналізу галузевого законодавства у сфері охорони культурної спадщини.

Метою статті є дослідження особливостей законодавчого визначення та нормативного регулювання предмета кожного з видів злочинів, які посягають на культурні цінності, а саме суспільно небезпечних діянь, передбачених ст. 193, ст. 201 та ч. 2-5 ст. 298 КК України.

Виклад основного матеріалу. Кримінально-правові норми, які передбачають відповідальність за посягання на культурні цінності, окрім останніх, у своїх диспозиціях визначають як предмет злочину ряд інших матеріальних об'єктів. Так, диспозиція ст. 193 КК України не вказує на культурні цінності, а лише передбачає, що предметом зазначеного злочину є знайдене або таке, що випадково опинилося у винного, майно, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність, або скарб, який має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність. Предметами злочинів, передбачених ст. 298 КК України, є: об'єкти археологічної спадщини (ч. 1), об'єкти культурної спадщини чи їх частини (ч. 2) та пам'ятки національного значення (ч. 3). У ст. 201 КК України одним із предметів контрабанди є культурні цінності.

Така термінологічна різноманітність обумовлює потребу з'ясувати сутність і співвідношення таких понять, як: «культурні цінності», «майно, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність», «об'єкт культурної спадщини», «об'єкт археологічної спадщини», «рухомі предмети, що походять із об'єктів археологічної спадщини» та «пам'ятки». Це дозволить визначити, чи є вони тотожними, однорідними, чи взагалі жодним чином не пов'язаними між собою. Адже В.І. Акуленко цілком слушно зауважив, що «в законодавчих текстах потрібно мати визначення як загальних понять культурної спадщини, так і її видових дефініцій, відповідних до них термінів, без чого складно тлумачити і ефективно застосовувати правові норми» [1, с. 426].

Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» у ст. 1 визначає, що культурними цінностями є «об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України, а саме, оригінальні художні твори живопису, графіки та скульптури, художні композиції та монтажні з будь-яких матеріалів, твори декоративно-прикладного і традиційного народного мистецтва; предмети, пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства та держави, історією науки і культури, а також такі, що стосуються життя та діяльності видатних діячів держави, політичних партій, громадських і релігійних організацій, науки, культури та мистецтва; предмети музейного значення, знайдені під час археологічних розкопок; складові частини та фрагменти архітектурних, історичних, художніх пам'яток і пам'яток монументального

мистецтва; старовинні книги та інші видання, що становлять історичну, художню, наукову та літературну цінність, окремо чи в колекції; манускрипти та інкунабули, стародруки, архівні документи, включаючи кіно-, фото- і фотодокументи, окремо чи в колекції; унікальні та рідкісні музичні інструменти; різноманітні види зброї, що має художню, історичну, етнографічну та наукову цінність; рідкісні поштові марки, інші філателістичні матеріали, окремо чи в колекції; рідкісні монети, ордени, медалі, печатки та інші предмети колекціонування; зоологічні колекції, що становлять наукову, культурно-освітню, навчально-виховну або естетичну цінність; рідкісні колекції та зразки флори і фауни, мінералогії, анатомії та палеонтології».

Поняття «майно» визначене в ч. 1 ст. 190 ЦК України, де сказано, що «майном як особливим об'єктом вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки». У контексті досліджуваного поняття інтерес становить саме окрема річ або сукупність речей, адже майновим правам та обов'язкам не може бути притаманна особлива історична, наукова, художня чи культурна цінність.

Скарбом ст. 343 ЦК України визнає закордані в землю чи приховані іншим способом гроші, валютні цінності, інші цінні речі, власник яких невідомий або за законом втратив на них право власності [2]. З цього визначення слід виокремити саме «інші цінні речі», адже грошам і валютним цінностям не в усіх випадках може бути притаманна особлива історична, наукова, художня чи культурна цінність.

Особлива історична, наукова, художня, культурна цінність предметів (майна) або скарбу визначається у кожному конкретному випадку на підставі експертного висновку з урахуванням не лише їхньої вартості у грошовому вимірі, а й значення для історії, науки, культури. Зокрема, М.І. Мельник визначив, що формальною ознакою особливої історичної, наукової, художньої чи культурної цінності майна (скарбу) може бути, зокрема, визнання його національним надбанням України [3, с. 514].

Отже, з логічного тлумачення закону можна зробити висновок, що під майном, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність, слід розуміти річ або сукупність речей, яким притаманна особлива історична, наукова, художня чи культурна цінність, визначена індивідуально на підставі експертного висновку. Скарбом, який має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність, слід уважати закордані в землю чи приховані іншим способом цінні речі (річ), власник яких невідомий або за законом втратив на них право власності, та яким притаманна особлива історична, наукова, художня чи культурна цінність, визначена індивідуально на підставі експертного висновку.

За даними анкетування, проведеного серед працівників прокуратури та правоохоронних органів, було з'ясовано, що не всі респонденти мають чітке уявлення щодо сутності

понять «майно, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність» і «скарб, який має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність». Так, більшість опитаних (86,4%), відповідаючи на запитання про співвідношення поняття «майно, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність» та «скарб, який має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність» (у контексті ст. 193 КК України), наголосили, що зазначене майно може бути складовою частиною скарбу. Однак були й такі, хто визначив, що ці поняття є тотожними (1,7%) або й взагалі зовсім різними між собою (11,9%) [4]. Це свідчить про те, що законодавче формулювання предметів злочину, передбаченого ст. 193 КК України, є занадто ускладненим.

З'ясовуючи співвідношення поняття «культурні цінності» та двох зазначених вище понять можна виявити між ними багато спільного, зокрема те, що і культурним цінностям, і майну та скарбу, які мають особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність притаманна речова природа, тобто це окремо взяті речі або сукупність речей; з визначення культурних цінностей, передбаченого Законом України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», можна зробити висновок, що їм, зокрема, притаманне художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і вони підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України, а майну та скарбу притаманна особлива історична, наукова, художня чи культурна цінність. Отже, всім цим предметам притаманне певне значення або ступінь цінності. Стосовно культурних цінностей відсутня вказівка на те, що така цінність повинна бути «особливою», але, як уже зазначалося, однією з ознак цих предметів є винятковість, а це обумовлює їхню особливість, порівняно з іншими предметами, та потребу в посиленій охороні з боку держави.

На підставі викладеного можна зробити висновок про те, що культурні цінності та майно і скарб, які мають особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність, є тотожними поняттями. Водночас, перше з них усе ж таки є дещо ширшим порівняно з другим. Це зумовлено не лише наявністю різноманітним видів культурних цінностей, а також тим, що до них належать як рухомі, так і нерухомі речі.

З огляду на зазначене вважаємо, що наявність у чинному вітчизняному законодавстві двох окремих понять «майно, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність» та «скарб, який має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність» є недоцільним, оскільки вони є тотожними до дефініції «культурні цінності». У кримінально-правовому аспекті їх наявність лише ускладнює застосування відповідних понять кримінального закону.

Перед з'ясуванням сутності поняття «об'єкт культурної спадщини» необхідно розглянути зміст дефініції «культурна спадщина», яка часто згадується у різних нормативно-правових актах і охоплює собою широке коло різнома-

нітних об'єктів. У Законі України «Про охорону культурної спадщини» її визначено, як сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини. До поняття «об'єкт культурної спадщини» зазначеним Законом віднесено: визначне місце, споруду (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність.

Аналіз змісту цієї дефініції дає підстави для твердження, що до переліку об'єктів культурної спадщини здебільшого належать визначні нерухомі утворення, але водночас у законі зроблено вказівку на те, що це також можуть бути і пов'язані з ними рухомі предмети, яким притаманна цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та автентичність. З огляду на ці ознаки можна зробити висновок, що за частиною з них, зокрема вказівкою на те, що це рухомі предмети і їм притаманне художнє, історичне або наукове значення, деякі види рухомих культурних цінностей можуть належати до об'єктів культурної спадщини.

Поняття «об'єкт археологічної спадщини» неможливо розглядати окремо від поняття «археологічна спадщина», яке визначається Законом України «Про охорону археологічної спадщини» як «сукупність об'єктів археологічної спадщини, що перебувають під охороною держави, та пов'язані з ними території, а також рухомі культурні цінності (археологічні предмети), що походять з об'єктів археологічної спадщини» [5]. У цьому нормативно-правовому акті об'єкт археологічної спадщини слід розуміти, як «місце, споруду (витвір), комплекс (ансамбль), їх частини, пов'язані з ними території чи водні об'єкти, створені людиною, незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінності з археологічного, антропологічного та етнографічного погляду і повністю або частково зберегли свою автентичність». Отже, поняття «археологічна спадщина» охоплює рухомі культурні цінності, що походять з об'єктів археологічної спадщини.

Це означає, що такий вид культурних цінностей, як рухомі культурні цінності, безпосередньо пов'язаний і з археологічною спадщиною, і з її об'єктами, адже в цьому випадку вони є однією зі складових частин об'єктів археологічної спадщини. Тому незрозуміло, чому в Законі України «Про охорону культурної спадщини» відсутня вказівка на рухомі культурні цінності, які походять з об'єктів культурної спадщини, а законодавець обмежився лише вказівкою на рухомі предмети, хоча логічне тлумачення дозволило з'ясувати, що в цій нормі йдеться про рухомі культурні цінності.

Поняття «рухомі предмети, що походять із об'єктів археологічної спадщини» чинне зако-

нодавство, зокрема Закон України «Про охорону археологічної спадщини», не визначає [6, с. 29]. Базуючись на положеннях Закону, можемо визначити це поняття так: речі, які можна вільно переміщувати у просторі, що походять із місць, споруд (витворів), комплексів (ансамблів), їхніх частин, пов'язаних із ними територій чи водних об'єктів, створені людиною, незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, антропологічного та етнографічного погляду і повністю або частково зберегли свою автентичність. Із запропонованого визначення закономірним є висновок про те, що деякі види культурних цінностей можуть належати до рухомих предметів, які походять із об'єктів археологічної спадщини. Це обґрунтовується такими ознаками культурних цінностей, як предметна сутність та етнографічне або наукове значення.

На тому, що під рухомими предметами, що походять із об'єктів археологічної спадщини, слід розуміти археологічні предмети, тобто рухомі культурні цінності, що походять із таких об'єктів, наголошує С.С. Яценко [7, с. 618]. У контексті досліджуваної проблематики Т.Г. Каткова зауважила, що рухомі об'єкти культурної спадщини охоплюються в українському законодавстві поняттям «культурні цінності» [8, с. 11].

Отже, культурні цінності співвідносяться з археологічною спадщиною, як ціле з частиною, де цілим є археологічна спадщина, а частиною – культурні цінності. Це зумовлено тим, що законодавче визначення поняття «археологічна спадщина» як складову частину містить у собі один із видів культурних цінностей, а саме: рухомі культурні цінності (археологічні предмети), що походять із об'єктів археологічної спадщини.

Рухомі предмети, що походять із об'єктів археологічної спадщини, також взаємопов'язані з культурними цінностями, у цьому випадку співвідношення цих предметів є таким: культурні цінності розглядаються, як ціле, а рухомі предмети, що походять із об'єктів археологічної спадщини, – як частина.

Пам'яткою є об'єкт культурної спадщини, який занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, тобто визначне місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними рухомі предмети, а також території чи водні об'єкти (об'єкти підводної культурної та археологічної спадщини), інші природні, природно-антропогенні або створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду та зберегли свою автентичність і занесені до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

Висновки. З наведеного визначення можна зробити висновок про тісний зв'язок об'єктів культурної спадщини та пам'яток, як різновиду цих об'єктів. Однак простежується деяка невідповідність, а саме: пам'яткою може бути визнаний об'єкт лише за умови його занесення до Державного реєстру не-

рухомих пам'яток України, але в аналізі визнання певного об'єкта об'єктом культурної спадщини вже наголошувалося, що до його переліку можуть входити пов'язані з ними рухомі предмети [9, с. 206–207]. Постає закономірне запитання: на якій підставі тоді ці рухомі предмети, навіть за умови їх пов'язаності з об'єктом культурної спадщини, можуть бути додані до Державного реєстру нерухомих пам'яток України? Це дозволяє констатувати, що поняття «пам'ятка» потребує певного розширення, щоби воно могло охопити не лише нерухомі предмети, а й рухомі. Адже, як зазначалося вище, рухомими культурними цінностями притаманна певна цінність, зокрема художнє, історичне, етнографічне або наукове значення.

На нашу думку, це слід змінити, передбачивши єдиний Державний реєстр пам'яток України без обмеження пам'яток за їхньою можливістю бути вільно переміщуваними у просторі. Що ж до співвідношення понять «культурні цінності», «об'єкт культурної спадщини» та «пам'ятка», то попри всі складнощі й суперечності законодавства про охорону культурної спадщини вдалося простежити взаємозв'язок, де окремі види культурних цінностей можуть бути як складовою частиною пам'яток, так і складовою частиною об'єктів культурної спадщини, а останні, в свою чергу, містять у собі пам'ятки.

Проведений аналіз дозволив з'ясувати, що:

1. Наразі відсутній єдиний підхід щодо законодавчого визначення предметів у злочинах, які посягають на культурні цінності.

2. Слід виключити з КК України такі поняття, як «майно, яке має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність» та «скарб, який має особливу історичну, наукову, художню чи культурну цінність» і замінити їх на «чужі культурні цінності або культурні цінності, виявлені у скарбі».

3. Варто розширити зміст законодавчого поняття «пам'ятка» з тим, щоби воно могло містити в собі не лише нерухомі предмети, а й деякі види рухомих. У визначенні законодавчого поняття «об'єкт культурної спадщини» у ст. 1 Закону України «Про охорону культурної спадщини» слід поняття «рухомі предмети, пов'язані з об'єктами культурної спадщини», замінити на «рухомі культурні цінності, пов'язані з об'єктами культурної спадщини».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Акуленко В.І. Термінологічні колізії в законодавстві України про охорону культурної спадщини в контексті міжнародного права / В.І. Акуленко // *Правова держава* : щоріч. наук. пр. Ін-ту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2003. – Вип. 14. – С. 425–438.
2. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. : за станом на 1 січ. 2014 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / [за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка]. – [6-те вид., переробл. та доповн.]. – К. : Юридична думка, 2009. – 1 236 с.
4. Міщенко М.О. Кримінально-правова охорона культурних цінностей в країні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / М.О. Міщенко. – К., 2014. – 223 с.

5. Про охорону археологічної спадщини : Закон України від 18 берез. 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 26. – Ст. 361.

6. Міщенко М.О. Археологічна пам'ятка як предмет злочину / М.О. Міщенко // Державно-правовий розвиток України в умовах політичних змін : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 9 квіт. 2010 р. – Тернопіль, 2010. – С. 27–30.

7. Науково-практичний коментар до Кримінального ко-

дексу України / [відп. ред. С.С. Яценко]. – [4-те вид., переробл. та доповн.]. – К. : А.С.К., 2006. – 848 с.

8. Каткова Т.Г. Особливості розслідування злочинів, пов'язаних із посяганням на культурну спадщину : практ. посіб. / Т.Г. Каткова, Т.В. Каткова. – Х. : Право, 2011. – 240 с.

9. Міщенко М.О. Пам'ятки – об'єкти культурної спадщини як предмет злочину, передбаченого ч. 1 ст. 298 КК України / М.О. Міщенко // Право України. – 2010. – № 7. – С. 204–209.

УДК 343.352(4)

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ПІДКУП» У ЗАКОНОДАВСТВІ ОКРЕМИХ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Неміч Ф.Ю., ад'юнкту
кафедри кримінального права
Національна академія внутрішніх справ

У статті досліджується зміст поняття «підкуп» у законодавстві окремих країн Європейського Союзу. Порівняльне дослідження дає підстави для перегляду норм національного кримінального законодавства, у яких уживається досліджуване поняття, у контексті вдосконалення кримінальної відповідальності за підкуп.

Ключові слова: підкуп, кримінальна відповідальність, хабар, виборець, правосуддя.

В статье рассматривается определение понятия «подкуп» в законодательстве отдельных стран Европейского Союза. Проведенное сравнительное исследование дает основания для пересмотра норм национального уголовного законодательства, в которых употребляется исследованное понятие, в контексте уголовной ответственности за подкуп.

Ключевые слова: подкуп, уголовная ответственность, взятка, избиратель, правосудие.

Nemich F.Y. THE CONCEPT OF BRIBERY IN LEGISLATION SEPARATE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

The article is focused on the definition of bribery in the legislation of individual EU countries. Comparative study gives grounds for revising the norms of national criminal laws which use the investigated concept in the context of criminal liability for bribery.

Key words: bribery, criminal liability, bribe, voter, justice.

Постановка проблеми. На сьогодні Україна перебуває в періоді законодавчого реформування. Це відбувається з метою отримання статусу члена Європейського Союзу (далі – ЄС). Головною запорукою подальшого розвитку нашої держави в цьому напрямі є тісна співпраця з іноземними державами у сфері розвитку вітчизняного законодавства, у тому числі кримінального. У свою чергу, однією зі сфер удосконалення кримінального законодавства є досягнення однозначного розуміння окремих термінів і понять, поданих у Кримінальному кодексі (далі – КК) України [1]. Зокрема, таким поняттям є термін «підкуп», що є способом учинення злочинів, склад яких передбачений ст. ст. 160, 354, 3683, 3684, 370, 386 КК України. Учinenня вказаних діянь посягає на досить широке коло суспільних відносин. Це відносини, що виникають у сфері реалізації виборчого права, дотримання порядку здійснення правосуддя, захисту авторитету державних установ, підприємств і організацій, у процесі службової діяльності й надання публічних послуг. Однак у законодавстві України не існує чіткого нормативного розуміння поняття «підкуп». Саме тому з метою дослідження змісту вказаного поняття вважаємо за доцільне звернутися до законодавчого досвіду окремих країн ЄС. Це

дасть змогу з'ясувати найбільш оптимальні конструкції для визначення поняття «підкуп» у відповідних нормах КК України.

Ступінь розробленості проблеми. Термін «підкуп» у вітчизняному кримінальному праві досліджували такі вчені, як П.П. Андрушко, А.П. Бабій, В.І. Бояров, В.М. Киричко, М.І. Мельник, В.О. Навроцький, Я.В. Ризак, Д.А. Семенов, О.А. Чуваков, В.Я. Цитряк, М.І. Хавронюк та ін.

Метою статті є вивчення законодавства зарубіжних країн щодо кримінальної відповідальності за підкуп і запровадження на цій основі відповідного позитивного досвіду в КК України.

Виклад основного матеріалу. Безсумнівно наукову цінність викликає загальна характеристика зарубіжного досвіду в питаннях визначення поняття «підкуп» і його специфічних характеристик. Підтвердження цьому знаходимо в позиції М.І. Хавронюка, який зазначає таке: «Реальністю сьогодення є взаємний зв'язок елементів національної кримінально-правової системи не лише між собою, а й із відповідними елементами зарубіжних кримінально-правових систем: українська доктрина кримінального права існує і розвивається з урахуванням відомих нам досягнень зарубіжної доктрини кримінального права,